
Gosztonyi Gergely Cenzúra Arisztotelésztől a Facebookig című könyvéről*

Szabó Patrik**

Jelen recenzióban Gosztonyi Gergely Cenzúra Arisztotelésztől a Facebookig című könyvét ismertetem. A könyvismertetés műfajától megszokott módon előbb röviden a könyv tartalmát összegzem, majd annak legnagyobb érdemei is kitérve összefoglalom, hogy az miért szolgálhat érdekes olvasmányként a gyakorlati szakemberek és a laikusok részére egyaránt. Végül néhány, a könyv tartalmával kapcsolatos kritikai észrevételt teszek.

Kulcsszavak: recenzió; médiajog; Facebook; infokommunikációs jog

Review of Gergely Gosztonyi's book titled "Censorship from Aristotle to Facebook"

In this review, I present Gergely Gosztonyi's book titled "Censorship from Aristotle to Facebook". As usual in the genre of reviews, I will first briefly summarize the content of the book, then I will summarize its greatest achievements, addressing why it can serve as an interesting reading for both practitioners and lay people. Finally, I will make some critical comments on the content of the book.

Keywords: review, media law, Facebook, law of infocommunications

<https://doi.org/10.32980/MJSz.2022.4.2119>

Bevezetés

Jelen recenzió célja, hogy műfajának megfelelően¹ Gosztonyi Gergely² Cenzúra Arisztotelésztől a Facebookig című könyvét³ a szélesebb értelemben vett olvasóközönség számára annak szerkezetére és főbb megállapításaira kitérve bemutassa, valamint a könyvet formai és tartalmi szempontból értékelje. Ennek érdekében a jelen írás előbb (i) a könyv általános szempontú ismertetésére, majd (ii) annak legjelentősebb érdemeinek bemutatására tesz kísérletet, végül (iii) néhány kritikai észrevételt fogalmaz meg.

---

* A tanulmány az Innovációs és Technológiai Minisztérium ÚNKP-21-3 kódszámú Új Nemzeti Kiválóság Programjának a Nemzeti Kutatási, Fejlesztési és Innovációs Alapból finanszírozott szakmai támogatásával készült.

** PhD-hallgató, Eötvös Loránd Tudományegyetem, Állam- és Jogtudományi Kar; ügyvédjelölt, Oppenheim Ügyvédi Iroda.

¹ Drinóczi Tímea: A recenzióírásról, *Jogtudományi Közlöny*, (2009) 6., 293-295. o.

² Habilitált egyetemi docens; ELTE-ÁJK, Magyar Állam- és Jogtörténeti Tanszék.

³ Gosztonyi Gergely: *Cenzúra Arisztotelésztől a Facebookig*, Gondolat, Budapest, 2022.

1. Általános szempontok

Az elemzett művel kapcsolatban általánosságban elmondható, hogy annak címe és alcíme („*A közösségi média tartalomszabályozási gyakorlatának komplexitása*”) összhangban áll annak tartamával, amelynek fókuszában tágabb értelemben a szólásszabadság, szűkebb értelemben az internetes (online) keretek között történő véleménynyilvánítás szabályozása áll. Tárgyánál és – amint az később bemutatásra kerül – tartalmánál fogva a mű a jogtörténet, médiajog, infokommunikációs jog, nemzetközi jog, alkotmányjog és a polgári személyiségi jogvédelem területeit érinti. Már itt előre bocsátandó, hogy a könyv nemcsak az e jogterületeken jártás gyakorló jogászok, kutatók és joghallgatók számára szolgálhat értékes olvasmányként, hanem akár a techóriások működése iránt érdeklődő laikusok számára is.

A könyv törzsszövegének terjedelme 260 oldal, amely jól lábjegyzetelt és logikusan tagolt. A mű valamennyi idősíkot átfogva a múlt és a jelen problémái mellett a jövő lehetséges dilemmáira is kitér. Ennek megfelelően, a cenzúra mibenlétével kapcsolatos fogalmi alapvetést követően, a könyv egy történeti áttekintéssel indul, amelyben a szerző a cenzúra ókortól napjainkig tartó történetét lényeglátóan, eseti példákra hivatkozva és a szólás szabadságának fejlődését befolyásoló esztörténeti hatásokat ismertetve mutatja be. Álláspontom szerint szintén ebbe a történeti részbe sorolható a közösségi média elterjedését, valamint a Web 1.0. és Web 2.0. kialakulását bemutató (IV.) fejezet.

A jelenkor kérdéseit a szerző leíró, elemző és összehasonlító módszerekkel vizsgálja. A könyvben önálló gondolati egységként kap helyet az internet (és a közösségi média) szabályozásának három uralkodó modellje: az amerikai (immunitáson alapuló), az európai felhasználói bejelentésen alapuló Notice and Take Down System (NTDS) valamint a totális ellenőrzést megvalósító kínai modell. A három modell közül az európai bemutatására kerül a hangsúly, amelyet a szerző a jogtudomány klasszikus módszereivel az AVMS irányelvtől⁴ a GDPR rendeleten⁵ át a Digital Services Act (DSA)⁶ és Digital Markets Act (DMA)⁷ rendelettervezetekig terjedő jogi szabályozás lényegretörő elemzésével kíván bemutatni. Ezt egészíti ki az Emberi Jogok Európai Bíróságának (EJEB) valamint az Európai Unió Bíróságának (EUB) gyakorlatának mérőköveinek tekinthető határozatok elemzése. Azonban mindez nem pusztán jogszabályismertetés által valósul meg, hanem a szerző egyaránt adresszálja azokat a társadalmi és gazdasági mozgatórugókat, amelyek a hatályos

⁴ Az Európai Parlament és a Tanács 2010. március 10-i 2010/13/EU irányelve a tagállamok audiovizuális médiaszolgáltatások nyújtására vonatkozó egyes törvényi, rendeleti vagy közigazgatási rendelkezéseinek összehangolásáról (HL L 95/1., 2010.4.15.)

⁵ Az Európai Parlament és a Tanács 2016. április 27-i 95/46/EK rendelete a természetes személyeknek a személyes adatok kezelése tekintetében történő védelméről és az ilyen adatok szabad áramlásáról, valamint a 95/46/EK rendelet hatályon kívül helyezéséről (HL L 119/1., 2016.5.4.)

⁶ Javaslat: az Európai Parlament és a Tanács Rendelete a digitális szolgáltatások egységes piacáról (digitális szolgáltatásokról szóló jogszabály) és a 2000/31/EK irányelv módosításáról <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/?uri=CELEX:52020PC0825> (2022.08.15.)

⁷ Javaslat: az Európai Parlament és a Tanács Rendelete a digitális ágazat vonatkozásában a megtámadható és méltányos piacokról (digitális piacokról szóló jogszabály) <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/?uri=CELEX:52020PC0842> (2022.08.15.)

szabályozás fejlődési irányát meghatározták.

A könyv utolsó gondolati egysége mindezen túllépve a cenzúra és a közösségi média szabályozásának jövőbeli kérdéseire koncentrálna mutatja be, hogy a 2020-as évek elején a szólásszabadság korlátozása tekintetében milyen nemzetközi trendek figyelhetők meg, amelyek alátámasztására számos diagram és számadat szerepel. A jövő problémáit szem előtt tartva és a mű tartalmát összegezve a szerző a könyv zárásaként saját megoldási javaslatokat fogalmaz meg, összesen 26 pontban, amelyek túlnyomó többsége – meglátásom szerint – meglehetősen elvont szinten marad.

A szerző témában és a vonatkozó szakirodalomban való jártasságát saját szakmai munkásságán, korábbi publikációin és monográfiáján túl mi sem bizonyítja jobban, minthogy a könyv megírásához a meghatározó hazai és külföldi szerzők tanulmányait, cikkeit és monográfiáit vette alapul, és (a jogtudomány képviselőitől szokatlan módon) sajtócikkeket és wikipédia szócikkeket is felhasznált, amelyeknek a könyv remek szintézisét adja.

2. A könyv legjelentősebb érdemei

A könyv legfontosabb érdemei közé (i) a mögötte álló kutatás módszertana, (ii) közérthető nyelve és (iii) az EJEB és EUB gyakorlatának bemutatása sorolható. A könyv ékes bizonyítéka annak, hogy kutatása során a szerző túllépett a jogtudomány hagyományos vizsgálati módszerein, így a cenzúra, valamint a közösségi média szabályozásának kérdéseit történeti és társadalmi kontextusba ágyazva mutatja be. Remekül mutat rá arra, hogy az amerikai szabályozás és a közösségi média jelenlegi formájának kialakulása között milyen összefüggések fedezhetők fel, mint ahogy arra a folyamatra is, amely közepette a 2020-as évekre az internet „*jogmentes térf*” koncepciója megbukott. Szintén a könyv által adresszált problémák megértését segíti elő, hogy a szerző az általa techóriásoknak nevezett cégek (pl.: Facebook, Google) működési mechanizmusait és gazdasági potenciáját konkrét szám adatokon, külföldi újságcikkeken és ügyvezetői nyilatkozatokon keresztül írja le. A téma szempontjából releváns gazdasági és informatikai kérdések megértését képek, táblázatok, diagramok és sematikus ábrák segítik elő. Álláspont szerint a szerző interdiszciplináris ismeretei leginkább a Web 1.0. és Web 2.0. közötti különbségek lényegretörő és közérthető leírásában, valamint a cenzúra jelenlegi nemzetközi helyzetét vázoló elemzésében mutatkoznak meg, amely kapcsán a szerző a cenzúra újabb módszereit bemutatva (pl.: internetes sávzélesség korlátozása) figyelmeztet, hogy a „*szólásszabadság érvényesülése csupán vágyálom*.”⁸

A könyv sajátosságai közül annak nyelve az, amely leginkább tükrözi a szerző személyiségét. A mű egyik legnagyobb erénye, hogy a nyelve rendkívül közérthető, így az általa érintett problémák megértését szélesebb olvasóközönség részére teszi lehetővé, mint amit a jogi témájú írásoktól általában megszokhattunk.

---

⁸ Gosztonyi: i.m. 239.o.

A könyv célközönsége tehát, ahogy arra fentebb is utaltam, nem a szűk értelemben vett jogászság, hanem éppen annak a társadalomnak egy szélesebb rétege, amely a szerző által bemutatott problémákkal szembesül és amelynek azokra a jövőben megoldást kell találnia. Mindebben a szerző pedagógusi képessége és elhivatottsága nyilvánul meg. A mű közérthetősége mellett annak színes és rendkívül hatásos szóképeit egyaránt ki kell emelni,⁹ amelyek az egyes fejezetek és alfejezetek előtt olvasható idézetekkel együtt a szerző széles körű irodalmi és zenei műveltségét bizonyítják.

A könyv egyik legfontosabb gondolati egységének tekinthető az EUB és az EJEB releváns joggyakorlatának bemutatása, amelyet a szerző lényegre törően és egységes szempontok szerint elemez. A szerző minden elemzett bírósági döntés bemutatását az alapul fekvő ügy tényállásának rövid összefoglalásával kezdi, amelyet követően a bíróság döntéséből az általa azonosított *ratio decidendi* emeli ki. Az ítéletek bemutatását illető legnagyobb pozitívum, hogy a szerző mindvégig az általa vizsgált tárgynál marad, és a bíróságok ítéleteit kizárólag abból azon aspektusok fényében elemzi, amelyek műve szempontjából relevánsak. Az egymással szorosabban összefüggő ítéletek bemutatását követően a szerző pedig a bírósági gyakorlat sarokköveit és esetleges inkonzisztenciáit bemutató összefoglalót tár az olvasó elé. Ez a rész, az EUB és az EJEB gyakorlatának leírásán túl a gyakorlati szakemberek számára is jól hasznosítható segédletként funkcionálhat.

3. Kritikai észrevételek

A könyv általam azonosított legfőbb üzenete, hogy az interneten zajló szólásszabadság gyakorlását napjainkban már elsősorban nem az állam, hanem a techóriások átláthatatlan moderálási mechanizmusai fenyegetik. Ezzel szoros összefüggésben áll, hogy a szerző maga is támogatni látszik az ún. „közösségi fórum” elméletet, és tesz arra utaló megjegyzéseket, hogy a techóriások egyfajta államként működnek, valamint az egyes közösségi oldalakhoz való hozzáférés hiánya súlyos sérelmet jelent a felhasználókra nézve. Álláspontom szerint a szerző ezzel az amellet kíván érvelni, hogy a jövőben érdemes lehet kiterjeszteni az alapjogok védelmét a platformszolgáltatókkal szemben álló felhasználókra is (közvetlen horizontális hatály).

Jóllehet, ez a felfogás a hazai bírósági gyakorlattól távol áll, hiszen ahogyan azt az Alkotmánybíróság leszögezte: „*az Alaptörvényben foglalt jogok a magánjog generálklauzuláin keresztül képesek beszűrődni a magánjog rendszerébe. Ahol tehát még generálklauzula alkalmazására sincs lehetőség, ott az alkotmányi jogok sem képesek közvetlenül hatni a magánjogban.*”¹⁰

⁹ Ilyen szóképek például, amikor a szerző a könyv 88. oldalán úgy fogalmaz, hogy a közösségi médiában a felhasználók egy olyan komfortzónát készítenek maguknak, „*ahol egyetlen képként csak a saját arcuk tükörcsüvét látják*”.

¹⁰ 8/2014. (III. 20.) AB határozat; ABH 2014, 300, 319. Megjegyzendő, hogy a BDT 2003. 772. sz. közzétett eseti döntésben a bíróság a szerződés jogszabályba ütközését állapította meg az Alkotmánnyal való kollízió okán.

Ez elvezet a könyv egyik további hiányosságához, amely a hazai bírósági gyakorlat feldolgozásában áll. A szerző a műve elején megjelölte ugyan, hogy vizsgálata tárgya emberi jogi, azonban álláspontom szerint e vizsgálat az emberi jogok hazai judikatúrában való érvényesülésének bemutatásával lett volna teljes. Ennek fényében ugyanis látható lett volna, hogy a magyar bíróságok a fentiekhez hasonló elképzelésekkel kapcsolatban vajon milyen mértékben elutasítók, így egy – a fentieket megvalósító – későbbi felelősségi rendszer kialakítása vajon bírói jogfejlesztés útján elképzelhető-e, s ha nem, akkor a jogalkotás útján megteremtett normarendszer mennyiben illeszkedne a hazai jogi kultúrába.¹¹

Érdekes esetként szolgálhat a hazai bírósági gyakorlatból Toroczka László, a Mi Hazánk Mozgalom elnöke, jelenlegi parlamenti képviselő által a Facebook ellen sérelemdíj iránt indított polgári per, amelyben az elsőfokon eljáró Szegedi Törvényszék megállapította, hogy a Facebook Felhasználási Feltételek elfogadásával a felperes és az alperes között polgári szerződés jött létre.¹² A bíróság a felperes közleményeinek törlését kizárólag a Facebook Felhasználási Feltételekben rögzítettek fényében ítélte meg, és utasította el a felperes keresetét.¹³

Zárszó

Gosztonyi Gergely könyve tágabb értelemben a cenzúra, szűkebb értelemben pedig a közösségi média szabályozásának aktuális kihívásait vizsgálja elsősorban jogi szempontból. A könyv felépítése logikus, nyelvezete közérthető, és mondanivalója világos, amely a jog és az azt körülvevő gazdasági, politikai és társadalmi közeg kölcsönhatásaira egyaránt rámutat. Ennek fényében a könyvet minden érdeklődő olvasónak jó szívvel ajánlom.

---

¹¹ A hazai jogirodalomból e kérdés kapcsán lásd Darázs álláspontját, aki szerint: „[az] Alkotmány megsértése miatt a jogszabályba ütközés jogcímén nem lehet a szerződés semmisségét megállapítani, mivel az Alkotmányból közvetlen jogok és kötelezettségek nem származhatnak a felekre, így ők azokat megsérteni sem tudják. Az Alkotmány kötelezettjei ugyanis elsődlegesen az állami szervek (így a jogalkotó is), amelyek közvetítésével (különösen jogszabályon keresztül) testesülnek meg az Alkotmány szabályai a vagyoni forgalom alanyai számára.” (Lásd: Darázs Lénárd: A jogszabályba ütköző (tilos) szerződések semmissége, *Polgári Jogi Kodifikáció*, (2008) 5-6., 14-26. o.) Ezzel gyakorlati szempontból egyező álláspontot képvisel Vincze Attila és Vékás Lajos is, akik szerint az alapjogok közvetlen alkalmazhatósága a jogbiztonság és hatalommegosztás elveire tekintettel nem lehetséges. (Lásd: Vékás Lajos – Vincze Attila: A Legfelsőbb Bíróság döntése az alapvető jogok polgári jogviszonyokban való alkalmazásáról. Gyülekezési jog birtokháborító jellegű gyakorlása, *Jogesetek Magyarázata* (2011) 4., 14. o.). Hozzájuk hasonlóan Sonnevend Pál is úgy véli, hogy az alapjogok magánjogi jogvitákban alkalmazása nem lehetséges. (Lásd: Sonnevend Pál: Az alapjogi bíráskodás és korlátai, *Fundamentum*, (1998) 4., 80-82. o.)

¹² Megjegyzendő, hogy az idézett ítélet a könyv kéziratának lezárását követően került nyilvánosságra, ezért a döntés feldolgozására a szerzőnek nem volt lehetősége.

¹³ A Szegedi Törvényszék 7.P.21/2021/19. számon közzétett ítélete.

Irodalomjegyzék

- Drinóczi Tímea: A recenzióírásról, *Jogtudományi Közlöny*, (2009) 6., 293-295. o.
  - Darázs Lénárd: A jogszabályba ütköző (tilos) szerződések semmissége, *Polgári Jogi Kodifikáció*, (2008) 5-6., 14-26. o.
  - Gosztonyi Gergely: *Cenzúra Arisztotelésztől a Facebookig*, Gondolat, Budapest, 2022.
  - Sonnevend Pál: Az alapjogi bírászkodás és korlátai, *Fundamentum*, (1998) 4., 80-82. o.)
  - Vékás Lajos – Vincze Attila: A Legfelsőbb Bíróság döntése az alapvető jogok polgári jogviszonyokban való alkalmazásáról. Gyülekezési jog birtokháborító jellegű gyakorlása, *Jogesetek Magyarázata* (2011) 4., 14. o.
-
-